

چرا علم اقتصاد را می‌آموزیم؟

انسان چه در قالب هویت فردی و چه در قالب هویت‌های جمعی (مانند خانواده، گروه، جامعه، امت و ملت)، خلیفه و جانشین خداوند روی زمین است و اهداف و مأموریت‌هایی نظیر آبادانی زمین و رفع نیازهای خود و دیگران را بر عهده دارد. رفع نیازهای زندگی فردی و جمعی انسان‌ها از طریق منابع و امکاناتی صورت می‌گیرد که خداوند در اختیار انسان گذاشته است. تا اینجا با دو مفهوم در زندگی انسان‌ها آشنا شدیم: نیازها و حوايج انسان و منابع و امکانات موجود در جهان هستی. هتماً می‌پرسی فتب این مفاهیم چه ربطی به اقتصاد دارن؟! دانش اقتصاد کمک می‌کند تا انسان برای رفع نیازها و حوايج خود از منابع و امکانات در دسترس به نحو درست و بهینه استفاده کند.

نیازهای انسان

نیازهای انسان، محرك فعالیت و تلاش او است؛ یعنی انسان ابتدا احساس نیاز می‌کند، سپس تصمیم می‌گیرد آن نیاز را برطرف کند و پس از رفع نیاز، احساس رضایت می‌کند.

مثال انسان ابتدا احساس گرسنگی می‌کند، سپس به دنبال تهیه غذا می‌رود و پس از خوردن غذا، احساس سیری و رضایت می‌کند.

نیازهای اولیه انسان سلسله‌مراتبی دارد؛ به این شرح:

الف نیازهای مادی (اولین مرتبه از نیازهای اولیه)؛ مانند: گرسنگی، تشنگی، نیاز به سرپناه و

نیازهای اولیه مادی انسان

ب نیازهای روحی و عاطفی (غیرمادی)؛ مانند: نیاز به دین، اخلاق، فرهنگ، هنر، علم و ارتباط با سایر انسان‌ها.

مثال برخی از نیازهای انسان در جدول زیر بر شمرده شده‌اند:

نام نیاز	نوع نیاز
تشنگی	غیرمادی
گرسنگی	مادی
امنیت	
علم	
ارتباط	

نکته

انسان بدون رفع نیازهای مادی و معنوی خود، به کمال نمی‌رسد.

اما انسان با برآورده شدن برخی از نیازهایش، به احساس بی‌نیازی نمی‌رسد؛ زیرا انسان موجودی کمال‌جو است و به همین دلیل با برطرف شدن هر نیاز، نیازهای تازه‌تری در او شکل می‌گیرد.

مثال اساسی ترین نیازهای قشر محروم جامعه، داشتن سرپناه برای محافظت از خود در برابر گرما و سرما و نیز داشتن غذایی مختصر برای رفع گرسنگی است. هنگامی که این نیازها تا حدودی معقول و متعارف تأمین شوند، انسان تلاش خود را برای رسیدن به رفاه بیشتر و سطح بالاتری از زندگی (مثلاً داشتن خانه بزرگتر و امکانات رفاهی بیشتر) شروع می‌کند و این فرایند ادامه می‌یابد.

پیشنهاد: در چه صورت کمال جویی انسان به نوعی سیری ناپذیری تبدیل می‌شود؟

پاسخ: در صورتی که انسان در مرحله رفع نیازهای مادی و حیوانی خود متوقف شود. (مانند تشنیدای که برای برطرف کردن نیاز خود، آب دریا را بنوشد که در این صورت، نه تنها نیازش برطرف نمی‌شود، بلکه تشنیده‌تر نیز خواهد شد)

پیشنهاد: در چه صورتی انسان نیازهای کاذبی برای خود خلق می‌کند تا حس کمال جویی خود را سیراب کند؟

پاسخ: در صورتی که انسان در رفع نیازهای طبیعی خود، مراتب نیازها را به خوبی طی نکند و در یک مرتبه متوقف بماند.

نکته

پیگیری نیازهای کاذب یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی **توقف** و یا انحطاط انسان می‌شود.

منابع و امکانات

منابع و امکانات عبارت‌اند از ثروت‌های طبیعی و انسانی که خداوند در اختیار انسان قرار داده است تا با رفع نیازهای خود و دیگر انسان‌ها، مأموریت خود بر روی زمین را به جا آورد.

در رابطه با منابع و امکانات باید به دو نکته توجه کرد:

۱- منابع و امکانات در دسترس انسان محدود است.

۲- انسان در بهره‌برداری از این منابع و امکانات محدودیت دارد.

۱- محدودیت منابع و امکانات موجود

زمین‌های کشاورزی، ذخایر معدنی، منابع طبیعی، سرمایه و نیروی کار - هر قدر هم زیاد به نظر برسند - محدود هستند. حتی ممکن است زمین‌های کشاورزی زیادی در اختیار یک جامعه باشد، اما زمین‌های مرغوب یا نزدیک به محل زندگی انسان‌ها، اندک باشد. ذخایر معدنی اگرچه فراوان‌اند اما به دو دلیل محدودیت دارند:

۱- ناشناخته‌بودن بسیاری از آن‌ها

۲- محدودیت و نقص دانش فنی بشر

پیشنهاد: چرا استفاده از منابع باید با حفظ و صیانت از آن‌ها و رعایت عدالت بین‌نسلی همراه باشد؟

پاسخ: زیرا استفاده بی‌رویه از منابع در گذشته، محدودیت‌های بیشتری در استفاده از منابع و امکانات طبیعی ایجاد کرده است.

۲- محدودیت انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات

حتی اگر مشکل کمبود منابع نداشتم و دانسته‌های بشر نیز نامحدود بود، باز هم انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات با محدودیت مواجه می‌شد؛

منابع و امکانات قابلیت مصارف متعدد دارند؛ **مثال** از یک زمین کشاورزی می‌توان هم برای کشت گندم (تأمین خواراک) و هم برای کشت یعنی پنبه (تأمین پوشک) استفاده کرد.

روش‌های استفاده از منابع و امکانات نیز گوناگون است؛ **مثال** برای زراعت می‌توان هم از روش آبیاری بارانی استفاده کرده و هم از روش آبیاری قطره‌ای.

بنابراین انسان به دلیل این محدودیت‌ها نمی‌تواند همه آن‌چه را که می‌خواهد هم‌زمان داشته باشد؛ **در نتیجه** باید دست به انتخاب بزند.

نکته

دو محدودیت فوق، وضعیتی ایجاد می‌کنند که اقتصاددان‌ها به آن «کمیابی» می‌گویند.

مسئله اقتصادی

از مطالب پیش‌گفته می‌توان ۳ نتیجه زیر را استخراج کرد:

❶ نیازهای انسان گوناگون و نامحدود است.

❷ بهره‌برداری انسان از منابع و امکانات موجود، محدود است. (کمیابی)

❸ با توجه به قابلیت مصارف متعدد منابع و امکانات، انسان‌ها باید با بهترین روش و در بهترین محل استفاده، انتخاب بهینه‌ای را از منابع و امکانات به عمل آورند تا به این ترتیب بتوانند بیشترین منافع را برای خود و جامعه تأمین کنند؛ یکی از مهم‌ترین مسائل زندگی و موضوعات اصلی علم اقتصاد یعنی «انتخاب» مطرح می‌شود.

انتخاب در اقتصاد یعنی این‌که چه چیزی، با چه روشی، توسط چه کسی، برای چه کسی، چه زمانی، چه مکانی و به چه مقدار تولید یا مصرف شود.

پرسش: بهترین راه استفاده از منابع و امکانات کدام است؟

کدام نیاز خود را برطرف کند؟ آن‌که اولویت بیشتری دارد!

از کدام منبع برای رفع آن نیاز استفاده کند؟ آن‌که مناسب‌تر و در دسترس است!

با چه روشی و چگونه از آن منبع استفاده کند؟ روشی که با کم‌ترین هزینه، به بیشترین

منافع و بالاترین سطح رفاه منجر شود!

پاسخ: پس انسان باید انتخاب کند و تصمیم بگیرد

مثال یک روستایی، نیاز به پوشак برای خود و خانواده‌اش را در اولویت می‌بیند؛ پس باید تصمیم به رفع این نیاز بگیرد. از آن جایی که روستای محل سکونت او زمین مناسب برای کشت پنبه ندارد، تصمیم می‌گیرد از طریق دامپروری این نیاز را تأمین کند (از طریق پوست و پشم حیوانات). از سوی دیگر، حیوانات اهلی به عنوان یک منبع رفع نیاز، می‌تواند هم به مصرف غذایی (تأمین خوراک) برسند و هم به مصرف تأمین پوشак، اما روستایی موردنظر ما تصمیم می‌گیرد به جای ذبح کردن و خوردن گوشت حیوانات اهلی خود، آن‌ها را برای تأمین پوشак پرورش دهد؛ یعنی از میان مصارف گوناگون یک منبع، به مصرفی روی می‌آورد که در راستای رفع نیاز موردنظر است.

نکته

گاهی انسان از قابلیت‌های مصرف متعدد منابع و امکانات در کنار هم استفاده می‌کند؛ به عنوان مثال، زمینی وجود دارد که هم برای کشت و زرع مناسب است و هم برای ساختن مسکن و مالک آن تصمیم می‌گیرد که در بخشی از آن زمین، ساختمانی احداث کند و در بخش دیگر آن، به کشت و زرع بپردازد.

پرسش: ملاک «بهترین بودن» در استفاده از منابع و امکانات چیست؟

پاسخ: ❶ بیشترین منافع را ایجاد کند و ❷ سطح بالاتری از رفاه را برای انسان فراهم کند.

مسئله انتخاب

انسان‌ها به حکم فطرت خود، در هر انتخابی به دنبال بیشترین فایده و کم‌ترین ضرر و هزینه هستند؛ یعنی از بین دو گزینه، آن را انتخاب می‌کنند که منافع بیشتر و هزینه‌های کم‌تر داشته باشد.

البته ممکن است انسان در محاسبه دقیق منافع و هزینه‌ها اشتباه کند و در نتیجه انتخاب نادرستی داشته باشد؛ اما در مورد «روش انتخاب» (هزینه - فایده) هیچ‌گاه دچار خطأ و اشتباه نمی‌شود.

برای فهم بهتر این مطلب باید دانست که برخی از انسان‌ها عقلانیت محدود دارند؛ گاه در تعیین فهرست کامل هزینه‌ها و ضررها خطأ می‌کنند. یعنی گاه نگاهی صرف‌آکوتاه‌مدت دارند.

مثال برای روش ترشدن مفهوم «عقلانیت محدود» انسان‌ها که منجر به انتخاب‌های نادرست می‌شود، به نمونه‌های زیر توجه کنید:

کم‌فروشی - سوءاستفاده از بی‌اطلاعی مشتری - تخریب بی‌رویه جنگل‌ها - برداشت بی‌رویه از آبهای زیرزمینی در تمام موارد فوق، افراد به دنبال منفعت بوده‌اند و با هدف رسیدن به منفعت بیشتر به این اقدامات دست زده‌اند (آن‌ها را انتخاب کرده‌اند) اما منفعتی که نصیب آن‌ها شده، منفعتی کم، موقتی و کوتاه‌مدت بوده است و با این انتخاب خود، منافع زیاد، دائمی و بلندمدت‌تری را از دست داده‌اند **یعنی** عقلانی رفتار نکرده‌اند؛ **چراکه** فروشنده کم‌فروش به مرور زمان مشتریان خود را از دست می‌دهد، با تخریب بی‌رویه جنگل‌ها و با توجه به طولانی‌بودن مدت زمان تبدیل یک نهال به درخت تنومند جنگلی، تهیه‌کننده‌الوار به مرور زمان منبع درآمد خود را از دست می‌دهد و

هزینه‌فرصت

قانون حیات انسانی این است که انسان با دست زدن به یک انتخاب، انتخاب‌های ممکن دیگر را از دست می‌دهد؛ **یعنی** افراد و جوامع در هر یک از انتخاب‌های خود، «بده - بستان» می‌کنند؛ چیزی را به دست می‌آورند و چیز دیگری را از دست می‌دهند.

مثال یه پسر ده ساله که هر هفته از پدرش پول توجیهی می‌گیره، می‌توانه اون پول رو فرج بازی در کاغذ نماید یا باهش کتاب بفره و به معلومات فوایش اضافه کنند که با انتخاب فرید کتاب، بازی کردن رو از دست می‌دهد و با انتخاب بازی کردن، فرید کتاب رو از دست می‌دهد این سادگی! به همین سادگی! به همین سادگی! در اینجا در انتقام میکنند هزینه‌فرصت اون همیزی که کسب کرده‌اند مثلاً در فریدن کتاب، هزینه‌فرصت، بازی کردن مخصوص همیشه! در ابعاد گسترده‌تر، انسان‌ها و جوامع همیشه بهترین و برترین گزینه خود (یعنی پرمفعت ترین آن‌ها) را انتخاب می‌کنند و با این انتخاب، گزینه‌های بعدی خود را از دست می‌دهند.

مثال کشاورزی که یک قطعه زمین زراعی دارد، باید انتخاب کند چه محصولی می‌خواهد در آن بکارد. او براساس قابلیت‌های زمین خود، فهرستی از محصولات قابل کشت در آن را تهیه می‌کند و براساس محاسبات سود و زیان (منفعت و هزینه)، آن را اولویت‌بندی می‌کند؛ مثلاً به ترتیب گندم، پنبه، ذرت، توت فرنگی و انگور را برای کشت در زمین خود مناسب می‌بیند اما چون امکان کاشت همه این محصولات به صورت همزمان در یک زمین وجود ندارد، کشاورز باید دست به «انتخاب» بزند. حال فرض کنیم او کاشت گندم را انتخاب کند. در این صورت، او از عواید کشت پنبه که دومین اولویت او بوده است، محروم می‌شود؛ این همان هزینه‌فرصت است. (یعنی پنبه‌ای که کشاورز از داشتن اون مفروض شده، هزینه‌فرصت‌گذرمی است که به دست آورده‌اند)

هزینه‌فرصت عبارت است از مقدار منافع گزینه دوم موردنظر فرد (در این مثال، پنبه) که با انتخاب گزینه اول (در این مثال، گندم)، فرد از داشتن آن محروم شده است.

حالا تو بگو آنکه پولی داشته باشی که بتونی باهش سینما بری یا کتاب بفری؛ با انتخاب هر کدوی از این گزینه‌ها، چه هزینه‌های فرصتی باید پرداخت کنی؟!

تعریف علم اقتصاد

علم اقتصاد، علم «انتخاب» است؛ انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌های انسان‌ها در زندگی اقتصادی خود؛ **چراکه** خواسته‌ها و نیازهای نامحدود انسان‌ها باید از طریق منابع و امکانات محدودی که در دسترس آن‌ها است، تأمین شود. **بنابراین** علم اقتصاد را می‌توان این‌گونه تعریف نمود: علمی که انتخاب‌های بشر را به صورت رابطه بین منابع و عوامل تولید کمیاب - که موارد استفاده مختلف دارند - و نیازهای نامحدود او مطالعه و با ارائه بهترین انتخاب‌ها، رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می‌کند.

تعریف فوق به همان نکاتی که پیش تر گفته شد نظر دارد:

امکان مصارف متعدد منابع

کمیابی منابع

نامحدودبودن نیازها

پرسش: با توجه به مطالب پیش‌گفته، «هدف» علم اقتصاد چیست؟

پاسخ: راهنمایی انسان برای بهترین انتخاب و بدکارگیری بهترین روش به منظور استفاده از منابع و امکانات موجود برای رفع نیازهای خویش.

پرسش: علم اقتصاد خود را موظف به بررسی چه مواردی می‌داند؟ چرا؟

پاسخ: تغییر در اطلاعات، انگیزه‌ها، توانایی‌ها، توزیع برابر یا نابرابر فرصت‌ها، انتخاب‌ها و تصمیمات دیگران؛ **نیز** این موارد بر انتخاب‌های انسان تأثیرگذار است.

علم اقتصاد درباره چه موضوعاتی بحث می کند؟

در هر یک از علوم، دانشمندان با استفاده از روش‌ها و آزمایش‌های مناسب و مرتبط، به مطالعه موضوعات موردنظر خود می‌پردازند؛ به عنوان نمونه، اقتصاد به عنوان یک علم، به بررسی این موارد می‌پردازد: تولید، مصرف، توزیع، قیمت، تجارت، رشد و پیشرفت، فقر، مالیات و ... همان‌گونه که پیش‌تر نیز گفته شد، علم اقتصاد با دقت درباره انواع منافع و هزینه‌ها به انسان‌ها، سازمان‌ها و کشورها کمک می‌کند تا در استفاده از منابع و امکاناتشان بهترین‌ها را انتخاب کنند؛ نتیجه این تلاش فکری پدیدارشدن «اندیشه اقتصادی» است.

پرسش: اندیشه اقتصادی بشر چگونه تکامل یافت و در قالب «علم اقتصاد» به یکی از مهم‌ترین رشته‌های دانشگاهی تبدیل شد؟

پاسخ: با گسترش و پیشرفت تمدن بشری

برخی از پرسش‌ها و دغدغه‌هایی که اقتصاددانان به آن‌ها می‌پردازند، عبارت است از:

الف چگونه مردم در مورد خریدن یا نخریدن یک کالا تصمیم می‌گیرند؟ چگونه مقدار کالایی را که باید بخرند، تعیین می‌کنند؟

ب چگونه تولیدکنندگان درباره تولید یا میزان تولید هر کالا تصمیم می‌گیرند؟

پ چرا قیمت بعضی کالاهای افزایش می‌یابد اما قیمت بعضی دیگر ثابت می‌ماند یا حتی کاهش می‌یابد؟ چرا گاهی تورم افزایش بیشتری می‌یابد؟

ت چرا بعضی مؤسسات تولیدی به سودهای سرشار دست می‌یابند اما بعضی دیگر ضرر می‌کنند و حتی ورشکسته می‌شوند؟

ش چرا در بعضی کشورها، تولید، زیاد و در بعضی، کم است؟ چرا رشد اقتصادی بعضی کشورها با ثبات و بعضی دیگر بی‌ثبات است؟

ج آثار و پیامدهای انتخاب نسل فعلی (در مصرف بی‌رویه انرژی یا تخریب محیط زیست) بر انتخاب‌ها و رفاه نسل بعدی چیست؟

چ انتخاب‌های ملت‌ها و کشورها بر زندگی آن‌ها و فرزندانشان چه تأثیری داشته است؟

نکته

مسائل و موضوعات معرفی شده در فوق، صرفاً اقتصادی نیستند و جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی، تاریخی، روان‌شناسی، حقوقی، سیاسی و... هم دارند.

اهمیت علم اقتصاد

امروزه علم اقتصاد جایگاه ویژه‌ای بین علوم و معارف بشری دارد؛

زیرا عمق علمی زیادی دارد و **بنابراین** به دلیل نیاز مؤسسات دولتی و شرکت‌های خصوصی به خدمات و مطالعات اقتصاددانان، بازار کار خوبی دارد.

دانشگاه‌ها تلاش می‌کنند با تربیت کارشناسان اقتصادی، بر اعتبار علمی خود در مقایسه با سایر دانشگاه‌ها بیفزایند.

پرسش: وجود نشریات علمی فراوان در رشته اقتصاد و انتشار مقالات بسیار در این زمینه بیانگر چیست؟

پاسخ: بیشترشدن روزبه روز اهمیت علم اقتصاد و متخصصان این رشته

اقتصاد و آموزه‌های اسلامی

اسلام، دین کاملی است که به منظور رسیدن انسان به سعادت و کمال واقعی، دنیا و آخرت را تأمین مورد توجه قرار می‌دهد؛ **﴿رَبَّنَا آتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ﴾**.

در آموزه‌های اسلامی؛

علی‌رغم تلاش برای رهایی از اسارت انسان در بند مادیات و خواسته‌های دنیوی، بی‌اعتنایی به مسائل دنیوی و اقتصادی پذیرفته نیست.

به دست آوردن آخرت در گرو از دست دادن و کنارگذاشتن دنیا نیست.

عبادت صرفاً به رابطه انسان با خدا محدود نمی‌شود و همه ارتباطات افراد با یکدیگر، از جمله روابط اقتصادی نیز رنگ عبادت دارند.

در دسترس نبودن معاش، خطری است که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند؛ «من لا معاش له، لا معاد له».

تلاش برای رفع فقر و رسیدن به رفاه توصیه شده و فردی که برای ارتقای سطح زندگی خود و خانواده‌اش می‌کوشد، همانند مجاهد در راه خدا است؛ **«الكافَّ عَلَى عَيَالِهِ، كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللهِ»**.

اقتصاد در زندگی فرد اهمیت ویژه‌ای دارد. اما عقل انسان به تنها برای تأمین این هدف کفايت نمی‌کند؛ درنتیجه پیامبران مبعوث شدند تا با توجه به نیازهای واقعی انسان‌ها، اهداف، روش‌ها و برنامه‌هایی را معرفی کنند تا انسان‌ها با کمترین هزینه به سعادت برسند. (به عنوان نمونه، در قرآن بیع (خرید و فروش)، حلال و ربا (اضافه‌گرفتن)، حرام تلقی شده است).

سرلوحة برنامه‌های پیامبران: مبارزه با ظالمان، استثمارگران و سوءاستفاده‌کنندگان از انسان در عرصه اقتصادی

وظیفه پیامبران: تلاش برای رفع محرومیت‌ها، برخورداری از فرصت‌ها و حفظ کرامت انسانی

نکته

از دیدگاه قرآن رفع همه مشکلات انسان (حتی نیازهای مادی او) در گرو عمل به آموزه‌های الهی اسلام است؛ یعنی آن‌چه اسلام در قالب تأکید بر اخلاق و احکام اقتصادی ارائه کرده، چراگ راه و تکمیل‌کننده فرایندی است که عقلاتیت اقتصادی برای رسیدن به اهداف خود به آن نیازمند است.

پرسش: یکی از علل توجه اسلام به مسائل اقتصادی در جهان امروز چیست؟

پاسخ: اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در حیات جمعی انسان‌ها و تأثیر عوامل اقتصادی بر همه جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه (اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی).

به توالی وقایع زیر توجه کنید.

کشوری که وضعیت اقتصادی نابسامان دارد نمی‌تواند در مسیر پیشرفتی همه‌جانبه پابه‌پای سایر جوامع حرکت کند. بنابراین از نظر اجتماعی و سیاسی آسیب‌پذیر شده و گرفتار بحرانی گسترده می‌شود، پس نمی‌تواند با اتکا بر فرهنگ ملی خود، مسیر آینده‌اش را تعیین کند؛ درنتیجه تحت تأثیر اقتصادهای مهاجم قرار می‌گیرد و به همین دلیل جامعه‌ای که به دنبال حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود است؛ باید به رشد و پیشرفت اقتصادی (یکی از مهم‌ترین ابزارها) توجه کند.

چندمفهوم اولیه

- برای انجام پژوهش‌های اقتصادی باید با برخی مفاهیم اولیه آشنایی داشته باشیم؛ مانند مفاهیم زیر:
۱ کالا	۲ خدمات	۳ کالاهای مصرفی و واسطه‌ای	۴ کالاهای ضروری و تجملی	۵ کالاهای سرمایه‌ای	۶ کالاهای بادام و بی‌دوم

(۱) کالا

«کالا» عبارت است از هر شیء بالریزش اقتصادی و بازاری که برای تأمین و رفع یکی از نیازهای انسان تولید می‌شود و مورد استفاده قرار می‌گیرد و برای به دست آوردن آن‌ها باید به تولیدکنندگان یا عرضه‌کنندگان آن‌ها، پول پرداخت کنیم.

مثال مخصوصات غذایی مانند نان، گوشت، حبوبات و ... همگی کالاهایی هستند که انسان از آن‌ها برای رفع نیاز خود به غذا استفاده و در برابر آن‌ها پول پرداخت می‌کند.

نکته

کالا مفهومی اقتصادی است، بنابراین اشیایی که در بازار خرید و فروش نمی‌شوند، کالا نیستند.

(۲) خدمات

تمام نیازهایی که انسان دارد تنها از طریق کالاهای مادی و قابل لمس (اشیای فیزیکی) تأمین نمی‌شود و انسان نیز پول را فقط در برابر دریافت این کالاهای پرداخت نمی‌کند بلکه برخی از نیازهای انسان غیرمادی و غیرملموس هستند و برای رفع آن‌ها باید به خدمات متولّ شد. خدماتی که معلمان، پزشکان و مشاوران حقوقی ارائه می‌کنند، همگی در زمرة «خدمات» جای می‌گیرند.

مثال انسان به دانستن نیاز دارد و برای رفع این نیاز خود لازم است تا به معلم یا یک مؤسسه آموزشی پول پرداخت کند و در قبال آن بر دانش خود بیفزاید. بدیهی است دانشی که از معلم به دانش آموز منتقل می‌شود کالایی فیزیکی و قابل لمس نیست که بتوان آن را مشاهده کرد، اما در عین حال، نیاز دانش آموز به دانستن را برطرف می‌کند. به این قبيل موارد، «خدمات» می‌گویند.

۳) کالاهای مصرفی و واسطه‌ای

کالاهای مصرفی: تولیدکننده تولید می‌کند و مصرفکننده به طور مستقیم از آن استفاده می‌کند؛ مانند: تلفن همراه، کالاهایی که در بازار عرضه می‌شوند کالای واسطه‌ای: تولیدکننده تولید می‌کند اما غیرمستقیم به دست مصرفکننده می‌رسد؛ یعنی تولیدکننده دیگری از آن در فرایند تولید کالای دیگر استفاده می‌کند و سپس آماده مصرف می‌شود؛ مانند: صندلی خودرو.

هنگام تولید کالای نهایی و مصرفی، مکه صندلی خودرو را کنی می‌فرمایی و روش می‌شنی؟! نه! پومن من! این کار رو می‌کنی؟! به بیان دیگر، در تعریف کالای واسطه‌ای می‌توان گفت: کالاهایی واسطه‌ای محسوب می‌شوند که اگرچه محصول نهایی و خروجی یک کارخانه یا بنگاه تولیدی هستند، اما همچنان در فرایند تولید و تکمیل قرار دارند و در بنگاه تولیدی دیگری به عنوان ورودی به کار برده می‌شوند.

مفهوم مصرفی یا واسطه‌ای بودن یک کالا، مفهوم نسبی است؛ یعنی کالایی می‌تواند نسبت به یک کاربرد، نهایی و مصرفی تلقی شود اما همان کالا نسبت به کاربرد دیگری، واسطه‌ای و غیرنهایی قلمداد شود.

مثال گوجه‌فرنگی اگر توسط خانم خانه‌دار خریداری و در تهیه غذا مصرف شود، کالای مصرفی است اما اگر همین گوجه‌فرنگی را کارخانه تولید را بخرد و با استفاده از آن، رب، تولید و به بازار عرضه کند، همین گوجه‌فرنگی کالای واسطه‌ای محسوب می‌شود.

۴) کالاهای بادوام‌بی‌دوام

برخی از کالاهای مصرفی خودشان مصرف نمی‌شوند بلکه خدمات ارائه شده از سوی آنها در طول زمان مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ مانند یخچال و اتومبیل که با مصرفکردن، تمام نمی‌شوند بلکه با بقای اصل آنها، از خدماتشان استفاده می‌شوند، که به آنها کالاهای بادوام می‌گویند. این کالاها با یک بار مصرف تمام نمی‌شوند و از بین نمی‌روند.

از همین جا می‌توان، کالاهای بی‌دوام را شناخت: کالاهای بی‌دوام، با مصرفشدن از بین می‌روند و عمر چندانی ندارند؛ مانند موادغذایی.

۵) کالای سرمایه‌ای

کالاهای بادوام اگر در فرایند تولید و به وسیله بنگاههای تولیدی به کار گرفته شوند، کالای سرمایه‌ای نامیده می‌شوند.

مثال یک تراکتور که در فرایند تولید محصولات کشاورزی به کار گرفته می‌شود، یک کالای بادوام سرمایه‌ای است. به بیان بیشتر، کالاهای سرمایه‌ای، کالاهایی بادوام هستند که در فرایند تولید و از سوی نیروی انسانی به کار گرفته می‌شوند؛ یعنی ماشین‌آلات و ابزار تولیدی، کالاهای سرمایه‌ای هستند.

مفهوم سرمایه‌ای بودن کالا نیز، یک مفهوم نسبی است: کالای بادوام می‌تواند نسبت به یک کاربرد، مصرفی و نسبت به کاربرد دیگر، سرمایه‌ای تلقی شود.

مثال یخچال در منزل یک کالای بادوام مصرفی است اما همین یخچال در یک بستنی فروشی می‌تواند کالایی سرمایه‌ای باشد.

۶) کالاهای ضروری و تجملی

ضروری: کالاهایی که نیازهای اساسی و اولیه مانند خوراک، پوشاش و مسکن را تأمین می‌کنند.

تجملی: کالاهایی که برای تأمین نیازهایی با اهمیت کم‌تر مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ مانند نورافشان و فرش‌های گران‌قیمت.

انواع کالا (از حیث حساسیت مصرفکننده) نسبت به قیمت و تغییرات در مقدار مصرف

صرفکننده میزان اهمیت کالا را با حساسیت خود نسبت به قیمت نشان می‌دهد؛ به این معنا که:

اگر قیمت کالایی با افزایش بسیار همراه باشد، مصرفکننده در میزان مصرف خود تغییری ندهد؛ یعنی آن کالا را علی‌رغم افزایش قیمت همچنان مانند گذشته مصرف کند، در اصطلاح اقتصادی به آن کالا، «کالای ضروری» می‌گویند؛ مانند: نان، نمک و

اگر افراد با گوچک‌ترین تغییر در قیمت یک کالا، در میزان مصرف خود تغییر دهند؛ یعنی با گران‌شدن یک کالا، از میزان مصرف آن کالا بکاهند، اصطلاحاً به آن کالا، «کالای لوکس و تجملی» گفته می‌شود.

ضروری یا تجملی بودن کالا، مفهومی اقتصادی است؛ بنابراین از فردی به فرد دیگر، از زمانی به زمان دیگر و از جامعه‌ای به جامعه دیگر می‌تواند متفاوت باشد.

مثال در یک جامعه (مدیونید آنکه غلبه کنید منقول ایرانی)، ممکن است لوازم آرایشی، کالایی ضروری تلقی شود که خانم‌ها به هر قیمتی (حتی در صورت گران‌شدن)، آن را خریداری و مصرف کنند! در حالی که ممکن است در کشوری دیگر، یک کالای تجملی و لوکس تلقی شود!

بازیگران و فعالان عرصه اقتصاد

فعالان عرصه اقتصادی را می‌توان در دو گروه طبقه‌بندی کرد:

۱) بازیگران خرد

بازیگران خرد عبارت‌اند از: افراد، خانوارها، شرکت‌ها، انواع مؤسسات انتفاعی یا غیرانتفاعی، خبری‌ها و

بازیگر کلان همان دولت است که برای ایجاد نظم و انصباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد یا تأمین برخی نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) فعالیت می‌کند. (بس هر دولتی یک بازیگر کلان در عرصه اقتصاد است.)

۲) بازیگران در عرصه اقتصاد داخلی و بین‌المللی

در سطح ملی و داخلی ← دولت + بازیگران خرد

در سطح جهانی و بین‌المللی ← دولتهای متعدد (یعنی چندین بازیگر کلان در کنار هم!) در سطح جهانی، کشورها (بازیگران کلان) با یکدیگر روابط و مبادلات مختلف تجاری و اقتصادی دارند: بنابراین در سطح جهانی نیز به نهادهایی نیاز است که با کمک آن‌ها، روابط اقتصادی میان کشورها رونق بگیرد و حقوق همه طرف‌های درگیر در تجارت جهانی حفظ شود. در نتیجه تشکیل سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی و جهانی یا منطقه‌ای موردنیاز است. (مانند همان وظیفه‌ای که دولت در عرصه داخلی اقتصاد بر عهده دارد.) برای اقتصاددانان مهم است که در عرصه اقتصاد (چه داخلی و چه خارجی):

۱) توانایی و قابلیت‌های بازیگران به خوبی رشد کند.

۲) بین بازیگران اقتصادی، تقسیم کار درست و تعامل، همکاری و همافزایی بیشتر شکل گرفته باشد.

۳) بازیگران عرصه اقتصاد، فعالیت‌های یکدیگر را خنثی نکنند.

۴) بازیگران آن مانند یک گروه موفق عمل کنند.

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱- محرك انسان برای فعالیت و تلاش چیست؟

۱) سود اقتصادی ۲) نیازهای انسان ۳) کسب درآمد ۴) رضای خداوند

۲- کدام یک از گزینه‌های زیر در مورد احساس نیاز انسان صحیح نمی‌باشد؟

۱) خوراک، پوشاش و مسکن از نیازهای اولیه هر انسانی به شمار می‌روند.

۲) انسان با برآوردهشدن پاره‌ای از نیازهای اساسی اش، احساس بی‌نیازی می‌کند.

۳) برای گروهی از انسان‌ها که از ابتدایی‌ترین امکانات زندگی محروم‌اند، اساسی‌ترین نیاز، داشتن خوراک، پوشاش و سریناه است.

۴) انسان‌ها به دنبال احساس نیاز تصمیم می‌گیرند آن نیاز را رفع کنند و بعد از رفع نیاز احساس رضایت می‌کنند.

۳- پاسخ پرسش‌های زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

(الف) عامل توقف یا انحطاط انسان چیست؟

ب) انسانی که مراتب نیازها را به خوبی طی نکرده باشد، چگونه می‌تواند حس کمال‌جویی خود را سیراب کند؟

ج) در چه صورتی کمال‌جویی به نوعی سیری‌ناپذیری تبدیل می‌شود؟

(۱) الف) پیگیری نیازهای کاذب - ب) با خلق نیازهای کاذب - ج) شکل‌گیری نیازهای جدید

(۲) الف) زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی - ب) متوقفشدن در نیازهای مادی و حیوانی - ج) پیگیری نیازهای کاذب

(۳) الف) پیگیری نیازهای کاذب - ب) با خلق نیازهای کاذب - ج) متوقفشدن در نیازهای مادی و حیوانی

(۴) الف) زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی - ب) پیگیری نیازهای کاذب - ج) شکل‌گیری نیازهای جدید

۴- چرا استفاده از منابع و امکانات باید با حفظ و صیانت از آن‌ها و رعایت عدالت بین نسلی همراه باشد؟

(۱) منابع و امکانات قابلیت مصارف متعددی دارند.

(۲) محدودیت منابع و امکانات وضعیتی ایجاد می‌کند که اقتصاددانان به آن «کمیابی» می‌گویند.

(۳) به دلیل ناشناخته‌بودن پاره‌ای از منابع و نقص دانش فنی بشر، بهره‌برداری از منابع با محدودیت‌های بسیاری روبرو است.

(۴) استفاده بی‌رویه از منابع در قرون گذشته، محدودیت‌های بیشتری را برای بشر فراهم کرده است.

- ۵- چرا می‌گوییم ذخایر معدنی با وجود فراوان بودن در کره زمین باز هم محدود هستند؟
- ناشناخته بودن بسیاری از این ذخایر - ب) قابلیت مصرف متعدد آنها
 - قابلیت مصرف متعدد این ذخایر - ب) محدود بودن دانش فنی بشر
 - ناشناخته بودن بسیاری از این ذخایر - ب) محدود بودن دانش فنی بشر
 - قابلیت مصرف متعدد این ذخایر - ب) ناتوانی انسان در استخراج آنها
- ۶- «زمینی بایر در نزدیکی تهران وجود دارد. آقای مکی از مشاور اقتصادی خود خواسته تا تحقیق کند در این زمین، سود در کاشتن گندم است یا کشت سیب زمینی؟» با توجه به این عبارت به کدام مسئله اقتصادی در منابع و امکانات اشاره شده است؟
- محدودیت انسان، در بهره برداری از منابع و امکانات موجود. (کمیابی)
 - ناشناخته بودن بسیاری از ذخایر و منابع و زمینها
 - قابلیت مصرف متعدد منابع و امکانات طبیعی
- ۷- درباره منابع و امکانات موجود با توجه به مسائل اقتصادی، کدام گزینه صحیح نیست؟
- زمین هایی که نزدیک به محل زندگی و تجمع انسانها قرار دارند، کافی نیستند.
 - انسانها حتی با یافتن تعداد بالایی معادن باز هم به دنبال کشف معادن جدید هستند.
 - انسان نمی تواند همه آن چه را که می خواهد هم زمان و همیشه داشته باشد.
 - می توان از سربازان آماده به خدمت در جبهه های ادارات دولتی استفاده کرد.
- ۸- از دیدگاه اقتصادی چه انتخابی، بهترین انتخاب محسوب می شود؟
- الف) بیشترین میزان تولید را داشته باشد. - ب) سطح بالاتری از رفاه را برای انسان فراهم کند.
 - الف) هزینه تولید کمتری را ایجاد کند. - ب) کالایی با بهترین کیفیت را ارائه کند.
 - الف) بیشترین میزان تولید را داشته باشد. - ب) کالایی با بهترین کیفیت را ارائه کند.
 - الف) هزینه تولید کمتری را ایجاد کند. - ب) سطح بالاتری از رفاه را فراهم کند.
- ۹- منابع و امکانات محدود، قادر به رفع نیازهای نامحدود انسان نیستند، بدین ترتیب، انسان با مهمنه ترین مسئله زندگی و موضوع علم اقتصاد یعنی مواجه می شود.
- کمیابی منابع
 - رفاه اجتماعی
 - منابع متعدد
 - انتخاب
- ۱۰- دانش اقتصاد با دقت درباره انواع منافع و هزینه ها کمک می کند انسانها، سازمانها و کشورها در استفاده از منابع و امکانات انسان را انتخاب کنند. حاصل این تلاش فکری، پدید آمدن است.
- علم اقتصاد
 - هدف اقتصادی
 - اندیشه اقتصادی
 - اقتصاد مقاومتی
- ۱۱- در اقتصاد با سه مسئله مهم رو به رو هستیم، کدام مورد زیر در زمرة این مسائل قرار ندارد؟
- نیازهای نامحدود انسان
 - قابلیت مصرف متعدد منابع
 - محدودیت منابع و امکانات
 - این که «افراد و جوامع با هر انتخاب خود، بده - بستان» می کنند؛ به کدام مفهوم زیر اشاره دارد؟
- هدف علم اقتصاد
 - محدودیت منابع و امکانات
 - هزینه زمان از بین رفته
 - هزینه فرصت از دست رفته
- ۱۲- هدف علم اقتصاد کدام گزینه است؟
- راهنمایی انسان برای ارائه بهترین انتخاب ها و مدیریت رفتارهای اقتصادی فردی و جمعی
 - تأمين معاش و ارتقای سطح زندگی مادی انسان و ارائه بهترین خدمات به مصرف کنندگان
 - راهنمایی انسان برای انجام بهترین انتخاب و بدکارگیری بهترین روش جهت استفاده از منابع و امکانات
 - استفاده مکرر از منابع و امکانات محدود با توجه به نیازهای نامحدود
- ۱۳- کدام گزینه در تعریف علم اقتصاد نیامده است؟
- مطالعه انتخاب های بشر به صورت رابطه بین منابع و عوامل تولید کمیاب و نیازهای نامحدود
 - ارائه بهترین انتخاب با توجه به نیازهای مادی نامحدود بشر و محدودیت منابع
 - راهنمایی انسان جهت بدکارگیری بهترین روش جهت استفاده از منابع و امکانات
 - مدیریت رفتارهای فردی و جمعی انسان از طریق ارائه بهترین انتخاب
- ۱۴- در گذشته و زمان حال در همه جوامع چه مواردی از اهداف بسیار مهمنه بشر بوده است؟
- الف) افزایش سطح رفاه - ب) برخورداری آحاد جامعه از امکانات مادی بیشتر و بهتر
 - الف) تأمین معاش خانواده - ب) ارتقای سطح زندگی مادی و معنوی
 - الف) افزایش سطح رفاه - ب) ارتقای معنوی انسان و خداگوئی شدن او
 - الف) تأمین معاش خانواده - ب) حفظ استقلال سیاسی و فرهنگی جمعی

- ۱۶- کدام یک از عبارت‌های زیر به اهمیت اقتصاد از نظر اسلام اشاره ندارد؟
- ۱) «الْكَادُ عَلَى عِيَالٍ، كَالْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ»
 - ۲) «رَبَّنَا آتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً»
 - ۳) «وَ مَنْ جَاهَدُوا فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِتَفْسِيهِ إِنَّ اللَّهَ أَعْلَمُ بِعِنْدِ الْعَالَمِينَ»
 - ۴) «مَنْ لَا مَعَاشَ لَهُ، لَا مَعَادَ لَهُ»
- ۱۷- آیه «رَبَّنَا آتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً» و حدیث «الْكَادُ عَلَى عِيَالٍ، كَالْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ» به چه مسئله‌ای در اقتصاد از دیدگاه اسلام اشاره دارند؟
- ۱) اسلام نعمت‌های الهی را بی حد و حصر می‌داند و دانش فنی بشر را ناکامل و ناقص می‌انگارد.
 - ۲) اسلام علاوه بر زندگی اخروی و کمال معنوی برای ارتقای سطح مادی و امور دنیوی هم ارزش قائل است.
 - ۳) اسلام در دسترس نبودن معاش را راهی برای سلوک و کسب رضایت خداوند و رسیدن به کمال می‌داند.
 - ۴) اسلام ضمن تأکید بر قناعت و پرهیز از مصرف‌گرایی و به عبارتی با محدودکردن نیازهای انسان، راه رستگاری و تعالی را باز گذاشته است.
- ۱۸- چه جوامعی باید به روشن و پیشرفته اقتصادی به مثابه یکی از مهم ترین ابزارها توجه کنند؟
- ۱) جوامعی که می‌خواهد استقلال اقتصادی داشته و به عبارتی خودکفا باشند.
 - ۲) جوامعی که در طلب مصرف هر چه بیشتر و تأمین امکانات مادی، رفاهی و تحملی هستند.
 - ۳) جوامعی که به دنبال حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود هستند.
 - ۴) جوامعی که مطابق آموزه‌های اسلام به دنبال ارضای تمام نیازهای مادی و معنوی خود هستند.
- ۱۹- یکی از علمت‌های توجه روزافزون اسلام به مسائل اقتصادی چیست؟
- ۱) امروزه افزایش سطح رفاه و تأمین معاش و ارتقای سطح زندگی مادی به یکی از اهداف بسیار مهم بشر تبدیل شده است.
 - ۲) عوامل اقتصادی بر همه جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه - اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی - تأثیرگذار است.
 - ۳) عوامل مادی، لوکس‌گرایی، تجمل، برندازی و مسائل مادی از این دست، بسیار رونق گرفته است.
 - ۴) جهان عرصه رقابت‌های مادی و اقتصادی شده و انسان مدام در طلب مال‌اندوزی است.
- ۲۰- کدام یک از گزینه‌های زیر در مورد، علم اقتصاد و تعالیم اسلامی صحیح نمی‌باشد؟
- ۱) تمام آن چه اسلام در قالب تأکید بر احکام اقتصادی ارائه کرده، چراغ راهی است که عقلانیت اقتصادی برای رسیدن به اهداف خود بدان نیازمند است.
 - ۲) قرآن تأکید می‌کند که حتی رفع مشکلات و نیازهای مادی انسان در گرو عمل به آموزه‌های الهی است.
 - ۳) عوامل اقتصادی بر همه جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه - اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی - تأثیرگذار است.
 - ۴) انسان موجودی کمال جو و دارای نیازهای محدود است که ثروت‌های نامحدود جهان را در اختیار دارد.
- ۲۱- موارد زیر جزء کدام دسته از خدمات یا کالاهای می‌باشند؟ (به ترتیب)
- «جراح قلب بیمارستان × که به دانشجویان خود در بیمارستان نکاتی می‌آموزد. - گوچه‌فرنگی مصرف شده در سالاد - پلیس راهنمایی و رانندگی در جاده - نخ در تولید پنبه مرغوب»
- ۱) خدمات واسطه‌ای - کالاهای واسطه‌ای - خدمات مصرفی - کالای مصرفی
 - ۲) خدمات مصرفی - کالای واسطه‌ای - خدمات مصرفی - کالای مصرفی
 - ۳) خدمات واسطه‌ای - کالای مصرفی - خدمات مصرفی - کالای واسطه‌ای
 - ۴) خدمات مصرفی - کالای مصرفی - خدمات واسطه‌ای - کالای واسطه‌ای
- ۲۲- در مورد خدمات و کالاهای نهایی (مصرفی) و تکمیلی (واسطه‌ای) کدام گزینه صحیح می‌باشد؟
- ۱) کالاهای مصرفی = مواد خوراکی - شیشه عینک - گوچه‌فرنگی
 - ۲) خدمات نهایی = خدمت دکتران شیفت شب به بیماران - ماشین آلات کارخانه‌ای - یخچال
 - ۳) کالاهای واسطه‌ای = تابه ماشین - کلم در تولید ترشی لیته - آموزش به آتش‌نشانان جوان
 - ۴) خدمات تکمیلی = خدمات مشاوره مهندسی به مهندسان عمران - آموزش ضمن خدمت به دبیران - آموزش شنا به غریق نجات‌ها
- ۲۳- کدام کلمات باید در جاهای خالی (به ترتیب) قرار گیرند؟
- «برخی کالاهای مصرفی، خودشان مصرف نمی‌شوند بلکه در طول زمان، خدمات ارائه شده از سوی آن‌ها مورد مصرف قرار می‌گیرد. این کالاهای نام دارند که اگر در فرایند تولید به وسیله بنگاه‌های تولیدی به کار گرفته شوند، نام می‌گیرند؛ مانند:»
- ۱) کالای بادوام - کالای سرمایه‌ای - ابزار آلات تولید
 - ۲) کالای واسطه‌ای - کالای بادوام - لنز در ساخت دوربین عکاسی
 - ۳) کالای سرمایه‌ای - کالای واسطه‌ای - لنز در ساخت دوربین عکاسی
 - ۴) کالای بادوام - کالای واسطه‌ای - ابزار آلات تولید
- ۲۴- عبارت زیر در مقام معرفی کدام نوع کالا به کار می‌رود؟ مثال آن کدام است؟
- «برخی کالاهای هر چند خروجی یک کارخانه یا بنگاه تولیدی هستند اما هنوز در فرایند تولید و تکمیل هستند و در بنگاه تولیدی دیگری به عنوان ورودی به کار می‌روند.»
- ۱) کالای سرمایه‌ای - تراکتور در مزرعه
 - ۲) کالای سرمایه‌ای - باطری در ساخت ساعت
 - ۳) کالای واسطه‌ای - نخ در تولید فرش
 - ۴) کالای واسطه‌ای - یخچال در آشپزخانه منزل

- ۲۵- تعریف کالای سرمایه‌ای در کدام گزینه آمده و مثال آن کدام است؟
- ۱) کالایی که برای رفع نیازهای اساسی و اولیه انسان به کار می‌رود. - نان و نمک
 - ۲) کالایی که با مصرف تمام نمی‌شود و با بقای اصل آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. - تلویزیون
 - ۳) کالای واسطه‌ای که در فرایند تولید از سوی تولیدکنندگان مورد استفاده قرار می‌گیرد. - پیج و مهرو
 - ۴) کالای بادامی که در فرایند تولید از سوی نیروی انسانی به کار گرفته می‌شود. - اره برقی
- ۲۶- مصرف‌کننده، میزان اهمیت کالا را با حساسیت نسبت به چه چیزی نشان می‌دهد و چرا ضروری یا تجملی بودن کالا، مفهومی اقتصادی است؟
- ۱) قیمت - دو عامل قیمت و تغییر در مصرف در آن دخیل‌اند.
 - ۲) میزان عرضه - دو عامل قیمت و تغییر در مصرف در آن دخیل‌اند.
 - ۳) قیمت - از فردی به فرد دیگر و از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت است.
 - ۴) میزان عرضه - از فردی به فرد دیگر و از جامعه‌ای به جامعه دیگر متفاوت است.
- ۲۷- کدام یک از گزینه‌های زیر صحیح می‌باشد؟
- ۱) یخچال و اجاق گاز ← کالای تجملی یا لوکس
 - ۲) نورافشان (لوستر) و فرش ابریشمی ← کالای بادام
 - ۳) ماشین‌آلات سنگین کارخانه‌ای ← کالای ضروری
 - ۴) کامیون پخش کالای شرکت × ← کالای سرمایه‌ای
- ۲۸- وقتی منابع و امکانات در دسترس را که قابلیت مصارف متعدد دارند، به مصرف خاصی می‌رسانیم، در واقع از مصارف دیگر آن و آثار و نتایجی که می‌توانست به بار آورد، صرف‌نظر کرده‌ایم، این تعریف بیان‌گر کدام مفهوم اقتصادی است؟
- ۱) هزینه فرصت
 - ۲) هزینه جایگزین
 - ۳) هزینه سرمایه‌ای
 - ۴) هزینه ازدست‌رفته
- ۲۹- زمینی داریم که می‌توانیم در آن شترمرغ پرورش دهیم و سالانه ۸۰۰ میلیون تومان از مشتقات آن سود ببریم و یا این که گاو پرورش دهیم و از خود آن و محصولات وابسته، ماهیانه معادل ۹۰ میلیون تومان سود ببریم. از نظر یک اقتصاددان این زمین را باید به کدام یک اختصاص داد و چرا؟
- ۱) پرورش گاو - هزینه فرصت کمتری دارد.
 - ۲) پرورش شترمرغ - هزینه فرصت کمتری دارد.
 - ۳) پرورش گاو - هزینه فرصت بیشتری دارد.
 - ۴) پرورش شترمرغ - هزینه فرصت بیشتری دارد.
- ۳۰- کدام یک از گزینه‌های زیر شامل هر ۴ نوع کالای «واسطه‌ای، ضروری، تجملی و بادام» بدون رعایت ترتیب می‌باشد؟
- ۱) نخ در بافت پارچه - یخچال - پوشک - ماشین‌آلات کارگاهی
 - ۲) اتوبیل - مجسمه برنز - لوله اگزوز موتور - خوارک
 - ۳) ماشین پخش کالا - موتور ساعت - مسکن - خوارک
 - ۴) شیشه پاک‌کن - مخلوطکن - گوچه‌فرنگی - خودرو
- ۳۱- آقای نیک‌ریویان ۱۰۰ نفر نیروی کار برای دادن شغل به جوانان زیر ۲۷ سال با حقوق ماهیانه ۱ میلیون تومان استخدام کرده است. اگر این ۱۰۰ نفر را در خط تولید به کار گیرد، حدوداً ۸۰ میلیون تومان در هزینه‌های کلی شرکت خود صرف‌جویی کرده است. اگر در بخش بسته‌بندی کار کنند این صرف‌جویی به ۹۰ میلیون تومان می‌رسد، اگر این ۱۰۰ نفر در بخش کنترل کیفیت مشغول به کار شوند، رقم صرف‌جویی به ۶۰ میلیون تومان می‌رسد و اگر در بخش توزیع و پخش قرار گیرند، اشتغال آن‌ها ۹۸ میلیون تومان صرف‌جویی به دنبال خواهد داشت. حال از نظر اقتصاددانان فعالیت در کدام بخش، هزینه فرصت ازدست‌رفته را به حداقل می‌رساند؟
- ۱) خط تولید
 - ۲) بخش بسته‌بندی
 - ۳) بخش کنترل کیفیت
 - ۴) بخش پخش و توزیع
- ۳۲- بازیگران کلان در عرصه اقتصاد کدام است و کدام مورد از بازیگران خرد این عرصه محسوب نمی‌شود؟
- ۱) مؤسسات بین‌المللی - خانواده‌ها
 - ۲) دولت - شرکت‌های چندملیتی
 - ۳) مؤسسات بین‌المللی - شرکت‌های غیرانتفاعی
 - ۴) دولت - افراد
- ۳۳- بازیگران خرد در عرصه اقتصاد، در نقش دارند و وظیفه بازیگران کلان این عرصه، می‌باشد.
- ۱) تولید و مصرف محصولات و مبادله آن‌ها - ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد
 - ۲) تأمین برخی از نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) - ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد
 - ۳) ایجاد نظم و انضباط و نظارت بر عملکرد اقتصاد - تولید و مصرف محصولات و مبادله آن‌ها
 - ۴) تأمین برخی از نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) - رونق دادن به مبادلات اقتصادی بین کشورها
- ۳۴- کدام گزینه صحیح نمی‌باشد؟
- ۱) انسان به عنوان جانشین خدا روی زمین، اهداف، برنامدها و مأموریت‌هایی چون آبادانی زمین و رفع نیازهای خود و دیگران را دارد.
 - ۲) به طور طبیعی، اولین مرتبه از نیازهای اولیه زندگی، نیازهای روحی و معنوی مانند امنیت است.
 - ۳) انسان موجودی کمال جو است که با رفع پاره‌ای از نیازهایش، نیازهای جدیدی در او شکل می‌گیرد.
 - ۴) اگر انسان در رفع نیازهایش مراتب نیازها را به خوبی طی نکند، به خلق نیازهای کاذب می‌پردازد که موجب توقف و انحطاط او می‌شود.

- ۳۵- اقتصاددانان چه مسائلی را موجب وقوع «کمیابی» می‌دانند؟**
- ۱) وجود دو محدودیت «ناشناخته‌بودن بسیاری از ذخایر و پایین‌بودن دانش فنی بشر» و «قابلیت مصرف متعدد از این منابع»
 - ۲) فقدان متخصصان توانمند در شناخت معادن و بهره‌برداری از مراتع و حتی ضعف در شناخت منابع معدنی
 - ۳) وجود دو مسئله «نامحدودبودن نیازهای بشر» و «محدودبودن منابع و امکانات موجود در طبیعت»
 - ۴) هزینهٔ فرصت و ناگزیرشدن بشر به انتخاب و از دست دادن گزینه‌های خوب و ممکن دیگر
- ۳۶- با توجه به مسئله «انتخاب» کدام گزینه صحیح نمی‌باشد؟**
- ۱) انسان به حکم فطرت و سرشت خود در هر انتخابی به دنبال بیشترین منافع و کمترین هزینه و ضرر است.
 - ۲) انسان گاهی به علت عدم شناخت دقیق منافع و هزینه‌ها، دست به انتخاب نادرستی می‌زند.
 - ۳) انسان ممکن است حتی در مورد روش انتخاب (هزینه - فایده) نیز اشتباه کند.
 - ۴) بعضی انسان‌ها به علت عقلانیت محدود و تلاش برای کسب منفعت کم و کوتاه‌مدت، خود را از منافع زیاد و بلندمدت محروم می‌کنند.
- ۳۷- چند مورد از موارد زیر از اهداف سازمان‌های اقتصادی بین‌المللی و جهانی است و چند مورد مربوط به مسائلی است که برای اقتصاددانان حائز اهمیت است؟ (به ترتیب)**
- الف) رونق‌بخشیدن به روابط اقتصادی میان کشورها
 - ب) رشد توانایی و قابلیت‌های بازیگران عرصهٔ اقتصاد
 - ج) انجام تقسیم کار درست و هم‌افزایی بیشتر بین بازیگران اقتصادی
 - د) ختنی‌نشدن فعالیت بازیگران در عرصهٔ اقتصاد به دست یکدیگر
 - ه) حفظ حقوق همهٔ طرفهای درگیر در تجارت جهانی
- ۱) یک - چهار ۲) سه - دو ۳) چهار - یک ۴) دو - سه
- ۳۸- چرا علم اقتصاد خود را موظف به بررسی انگیزه‌ها، توانایی‌ها، توزیع برابر یا نابرابر فرصت‌ها، تصمیمات دیگران و نتایج آن‌ها می‌داند؟**
- ۱) تغییر در آن‌ها در انتخاب‌های انسان تأثیرگذار است.
 - ۲) نیازهای انسان نامحدود و منابع و امکانات محدود هستند.
 - ۳) در هر دانشی باید مفاهیم کلیدی و اساسی آن تعریف شوند.
 - ۴) در قرون اخیر، اندیشهٔ اقتصادی بشر تکامل بیشتری یافته است.
- ۳۹- از ویژگی‌های مهم اسلام در عرصهٔ اقتصادی این است که**
- ۱) به عنوان دینی کامل در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌ها است و به دنیا و آخرت به یک میزان توجه می‌کند.
 - ۲) عبادت را صرفاً به رابطهٔ فرد با خدا محدود نمی‌کند و به ارتباطات اقتصادی افراد با یکدیگر نیز رنگ عبادت می‌زند.
 - ۳) تلاش می‌کند انسان را از اسیرشدن در دام مادیات و دل‌بستان به دنیا رها کند.
 - ۴) عقل را در قالب عقلانیتی نامحدود و به تنهایی برای موقوفیت و رسیدن به اهداف اقتصادی کافی می‌داند.
- ۴۰- کدام گزاره در مورد پیوند اقتصاد با آموزه‌های اسلامی نادرست است؟**
- ۱) دلیل ارسال پیامبران این است که عقلانیت انسان به تنهایی نمی‌تواند برای رسیدن به هدف کافی باشد.
 - ۲) پیامبران برای این مبعوث شده‌اند که با معرفی روش‌هایی کمک کنند انسان‌ها با هزینه‌کمتر به پیشرفت و سعادت برسند.
 - ۳) قرآن تأکید می‌کند که صرفاً رفع برخی از مشکلات و نیازهای مادی در گرو عمل به آموزه‌های الهی است و سایر نیازها با کمک عقل برطرف می‌شوند.
 - ۴) تلاش برای رفع محرومیت‌ها، برخورداری از فرصت‌ها و حفظ کرامت انسانی از جمله وظایف پیامبران بوده است.
- ۴۱- تمام گزینه‌های زیر در مورد کشوری که وضعیت اقتصادی نابسامان دارد، درست است؛ مگر**
- ۱) گرچه می‌تواند پابدپای سایر کشورهای جهان در مسیر پیشرفت همه‌جانبه حرکت کند اما این امر با دشواری بسیار حاصل می‌شود.
 - ۲) بسیار آسیب‌پذیر شده و از نظر اجتماعی و سیاسی به بحران‌های گسترده دچار می‌شود.
 - ۳) نمی‌تواند با اتکا بر فرهنگ ملی خود، مسیر آینده خود را تعیین کند.
 - ۴) به شدت تحت تأثیر اقتصادهای مهاجم قرار می‌گیرد.
- ۴۲- اشیایی که در بازار، خرید و فروش نمی‌شوند، کالا به شمار نمی‌روند؛ زیرا کالا**
- ۱) مفهومی نسبی است.
 - ۲) مفهومی اقتصادی است.
 - ۳) وسیله‌ای برای رفع نیازهای انسان است.
 - ۴) شیئی است که فقط با پول مبادله می‌شود.
- ۴۳- اگر بپذیریم انسان موجودی است سیری ناپذیر، مرتفع شدن قسمتی از انتظاراتش منجر به در او می‌شود.**
- (سراسری ۸۰)
- ۱) شکل‌گیری نیازهای جدید
 - ۲) به وجود آمدن احساس بی‌نیازی و رضایت
 - ۳) شکل‌گیری عطش کمتر برای رفع نیازهای جدید
 - ۴) گذشت از نیازهای تازه شکل‌یافته و حذف آن‌ها

- ۴۴- کدام گزینه میتوان پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟
 الف) در رابطه با واقعیت کدام مورد نادرست است؟
 ب) «تفکر اسلامی» رشد و تعالی فکری و روحی انسان را «ارزش» میداند. بدین سبب «جامعه اسلامی» باید با صرف امکانات کافی در جهت رشد و تعالی انسان، اسباب پیشرفت او را فراهم سازد. برای تحقق این امر لازم است:
 ج) اگر جامعه‌ای به دنبال حفظ استقلال سیاسی و فرهنگی خود است، باید به: «.....» به مشابه یکی از مهمنه ترین ابزارها در این مسیر توجه کند.
 د) نیازهای انسان از چه طریقی بطرف می‌شود؟
 ه) کدام مورد جزء «شباهت‌های خاص» در روش مطالعه دانشمندان علوم مختلف نیست؟
 و آن چه که انسان در مقابل «پول» خردباری می‌کند و به وسیله آن نیازهایش را بطرف می‌سازد:
 ۱) الف) نیازهای انسان «نامحدود» است. - ب) سرمایه‌گذاری‌های ارزندهای در جهت «بنیاد» تأسیسات اقتصادی و صنعتی صورت گیرد. - ج) استفاده گسترده از منابع و امکانات اقتصادی - د) کسب ثروت و استفاده از آن - ه) پیگیری و جستجو و یافتن روابط «علت و معلوی» بین پدیده‌های مورد مطالعه - و) کالاهای مصرفی است.
 ۲) الف) به یقین «ملک بهترین بودن» آن نیست که انسان با استفاده از منابع و امکانات بتواند سطح بالاتری از «رفاه» یا بیشترین میزان را از «تولید» به دست آورد. - ب) سرمایه‌گذاری‌های علیمی برای تأسیس «نهادهای فرهنگی» صورت پذیرد. - ج) رشد و پیشرفت اقتصادی - د) مصرف محصولات و دریافت خدمات - ه) استفاده از ابزارهای خاص و انجام آزمایشات در فضایی خاص - و) فقط در اشیای «فیزیکی» خلاصه نمی‌شود.
 ۳) الف) منابع و امکانات موجود «محدود» است. - ب) با توجه به «اهداف اقتصادی اسلام» جلوی افزایش برویه استفاده از منابع اقتصادی به طور گسترده گرفته شود. - ج) استفاده از «تکنولوژی مدرن» و گسترش ارتباط علمی و فنی خود با ممالک پیشرفته جهان - د) داشتن درآمد و هزینه‌کردن آن - ه) انجام مشاهدات و جمع‌آوری اطلاعات - و) خدمات است.
 ۴) الف) منابع و امکانات محدود قادر به رفع نیازهای «نامحدود» انسان نیستند؛ لذا انسان ابتدا باید به آن گروه از نیازهای خود که اولویت بیشتری دارند، پردازد. - ب) تشویق و ارزش‌گذاری شایسته از «تولیدکنندگان محصولات کشاورزی و صنعتی» برای حمایت از «اقتصاد و تولید داخلی» به عمل آید. - ج) سرمایه‌گذاری‌های علیمی برای تأسیس «نهادهای فرهنگی» در جامعه - د) کسب سود و پس اندازکردن آن - ه) طبقه‌بندی و بعد ارزیابی نظریات مطرح شده - و) محصولات و مواد مختلف است.
 ۴۵- در کدام فرایند، «گوجه‌فرنگی» به ترتیب یک کالای مصرفی و واسطه‌ای تلقی می‌شود؟
 ۱) در «سالاد خانگی» مصرف می‌شود. - در تولید «رب» استفاده می‌شود. ۲) در تولید «سسن» به کار می‌رود. - در «برخی غذاها» مصرف می‌شود.
 ۳) در تولید «رب» به کار می‌رود. - در تولید «سسن» استفاده می‌شود. ۴) در «سالاد خانگی» مصرف می‌شود. - در کتاب «کتاب» تناول می‌شود.
 ۴۶- کدام گزینه میتوان پاسخ درست و کامل پرسش‌های زیر است؟
 الف) نتیجه منطقی این مطلب کدام است؟ انسان با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهایش، احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد و او با عطش بیشتری در صدد رفع این نیازها برمی‌آید.
 ب) چرا انسان ابتدا باید آن گروه از نیازهای خود را که اولویت بیشتری دارند، بطرف سازد؟
 ج) کدام یک از عبارات زیر نادرست است؟
 د) اقتصاددانان به دنبال کشف «روابط علت و معلوی» بین پدیده‌های اقتصادی عالم واقع، با جمع‌آوری مشاهدات و اطلاعات، نظریاتی را ارائه می‌کنند و سپس به ارزیابی و قبول یا رد آن‌ها می‌پردازند. پس:
 ه) در ارتباط با استفاده دانشمندان در هر یک از علوم بشری، کدام عبارت در رابطه با سایر «گزینه‌ها» نیست؟
 و) اتخاذ تصمیم درباره رد یا پذیرش نظریات بعد از کدام یک از مراحل ذکر شده است؟
 ۱) الف) انسان‌ها موجوداتی «سیری‌نایپذیرند». - ب) زیرا منابع و امکانات محدود قادر به رفع نیازهای انسان نیستند. - ج) انسان به خاطر کاربردهای متعدد منابع و امکانات در دسترس خود قادر به استفاده از قابلیت‌های متعدد آن‌ها نیست. - د) آنان نیز با «روش علمی» مسائل اقتصادی را مطالعه می‌کنند. - ه) مطالعه مواد مختلف و تأثیر آن‌ها بر یکدیگر - و) ارزیابی نظریات مطروحه پس از بررسی بیشتر
 ۲) الف) انسان‌های غیرمسلمان سیری‌نایپذیرند. - ب) زیرا از منابع و امکانات محدود می‌توان به روش‌های گوناگون استفاده کرد. - ج) نیازهای انسان «نامحدود» است. - د) هر یک از علوم، فضایی یکسان و غیرمتفاوت با سایر علوم دارد. - ه) استفاده از ابزار خاص و انجام دادن آزمایشات مرتبط و مناسب - و) انجام مشاهدات
 ۳) الف) انسان‌های غیردیندار «سیری‌نایپذیرند». - ب) چون در واقع او نمی‌تواند همه خواسته‌هایش را برآورده سازد. - ج) منابع و امکانات موجود «محدود» است. - د) شاخه‌های علوم، هیچ‌گونه شباهت‌هایی را در روش مطالعه با هم ندارند. - ه) مطالعه درباره موضوعات و مسائل خاص - و) جمع‌آوری اطلاعات
 ۴) الف) تعداد قلیلی از انسان‌ها «سیری‌نایپذیرند». - ب) چون انسان باید در مورد نحوه استفاده از منابع تصمیم بگیرد و روش معینی را انتخاب کند. - ج) از این منابع و امکانات محدود می‌توان به روش‌های گوناگون استفاده کرد. - د) به این دلیل، اندیشیدن درباره مسائل اقتصادی سابقه چندانی ندارد. - ه) وجود فضایی خاص و متفاوت در هر یک از شاخه‌های علوم با یکدیگر - و) طبقه‌بندی مشاهدات و اطلاعات

پاسخ نامه تشریعی خش ۱

(صفحه ۱۱)

۷- گزینه «۴»
این گزینه قابلیت مصرف متعدد از منابع انسانی و سایر امکانات را نشان می‌دهد. در هر حال، بنا به دلایل مختلف همواره منابع و امکانات موجود محدود هستند.

(صفحه ۱۲)

۸- گزینه «۱»
ملک «بهترین بودن» این است که با استفاده از منابع موجود بتوان **الف** بیشترین میزان تولید را به دست آورد و **ب** سطح بالاتری از رفاه را برای انسان فراهم نمود.

(صفحه ۱۳)

۹- گزینه «۴»
منابع و امکانات محدود، قادر به رفع نیازهای نامحدود انسان نیستند، بدین ترتیب، انسان با مهم‌ترین مسئله زندگی و موضوع علم اقتصاد یعنی انتخاب مواجه می‌شود.

(صفحه ۱۴)

۱۰- گزینه «۳»
دانش اقتصاد با دقت درباره انواع منافع و هزینه‌ها کمک می‌کند انسان‌ها، سازمان‌ها و کشورها در استفاده از منابع و امکانات‌اشان، بهترین‌ها را انتخاب کنند. حاصل این تلاش فکری، پدیدآمدن اندیشه‌های اقتصادی است.

(صفحه ۱۵)

۱۱- گزینه «۳»
در اقتصاد با سه مسئله مهم به شرح زیر رو به رو هستیم:
۱ نیازها و خواسته‌های انسان، گوناگون و نامحدود است.
۲ انسان، بهره‌بردار و منابع و امکانات موجود محدود است. (کمیابی)
۳ انسان‌ها باید با بهترین روش، و در بهترین محل استفاده، انتخاب بهینه‌ای را از منابع و امکانات به عمل آورند و بیشترین منافع را برای خود و جامعه تأمین کنند. (قابلیت مصرف متعدد)

(صفحه ۱۶)

۱۲- گزینه «۴»
افراد و جوامع با هر انتخاب خود، «بده - بستان» می‌کنند. یعنی چیزی را انتخاب می‌کنند و در مقابل، چیز دیگری را از دست می‌دهند، به مفهوم هزینه فرصت یا هزینه فرصت از دست رفته اشاره دارد.

(صفحه ۱۷)

۱۳- گزینه «۳»
هدف علم اقتصاد، راهنمایی انسان برای انجام بهترین انتخاب و بهکارگیری بهترین روش جهت استفاده از منابع و امکانات است.

(صفحه ۱۸)

۱۴- گزینه «۳»
«علم اقتصاد علمی» است که انتخاب‌های بشر را به صورت: **۱** رابطه بین منابع و عوامل تولید کمیاب - که موارد استفاده مختلف دارند - و **۲** نیازهای مادی نامحدود را مطالعه کرده و **۳** با ارائه بهترین انتخاب‌ها، **۴** رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می‌کند.» توجه شود گزینه (۳)، هدف علم اقتصاد را بیان می‌کند.

(صفحه ۱۹)

۱۵- گزینه «۱»
در همه جوامع - چه در گذشته و چه در حال - افزایش سطح رفاه و برخورداری آحاد جامعه از امکانات مادی بیشتر و بهتر، از اهداف بسیار مهم بشر بوده است.

(صفحه ۱)

۱- گزینه «۲»
نیازهای انسان، محرك او برای فعالیت و تلاش است؛ به عبارت دیگر، انسان به دنبال احساس نیاز تصمیم می‌گیرد که آن نیاز را رفع سازد و بعد از رفع نیاز، احساس رضایت می‌کند. (نیازهای مادی **محرك** فعالیت و تلاش اقتصادی)

(صفحه ۲)

۲- گزینه «۲»
از آن جا که انسان موجودی کمال جو است، با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهای احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد، بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد و او با عطش بیشتری در صدد رفع این نیازها برمی‌آید.
۱ در تکمیل گزینه «۱» باید دانست:

→ حمل و نقل → مسکن → پوشش → خوراک (اولین نیاز ... امنیت → بهداشت و درمان → آموزش

(صفحه ۳)

۳- گزینه «۳»
انسان موجودی کمال جو است؛ به همین دلیل با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهای احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد؛ بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد. اگر انسان در نیازهای مادی و حیوانی خود متوقف شود، کمال جویی به نوعی سیری ناپذیری تبدیل می‌شود؛ مثل انسان تشنگی که تشنگی خود را با آب دریا برطرف کند که در این صورت تشنگی خود را باز خواهد شد.

هم‌چنان اگر انسان در رفع نیازهای طبیعی خود، مراتب نیازهای را به خوبی طی نکند و در یک مرتبه متوقف بماند به خلق نیازهای کاذب برای خود اقدام می‌کند تا حس کمال جویی خود را سیراب کند. پیگیری نیازهای کاذب و یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی، موجب توقف و یا انحطاط انسان می‌شود.

(صفحه ۴)

۴- گزینه «۴»
استفاده بی‌رویه از منابع در قرن گذشته، محدودیت‌های بیشتری برای بشر فراهم کرده است، بنابراین استفاده از منابع باید با حفظ و صیانت از آن‌ها و رعایت عدالت بین نسلی همراه باشد.

(صفحه ۵)

۵- گزینه «۳»
ذخایر معنی با وجود فراوان بودن در کره زمین، به دلیل: **۱** ناشناخته بودن بسیاری از این ذخایر و **۲** محدود بودن دانش فنی بشر، نامحدود نیستند.

(صفحه ۶)

۶- گزینه «۳»
۱ نیازهای نامحدود و گوناگون انسان به طور کلی ما با سه **۲** منابع و امکانات محدود (کمیابی) مسئله اقتصادی مواجه **۳** استفاده‌های گوناگون از این منابع و هستیم: **۴** امکانات (انتخاب درست و بهینه)

متن سؤال نشان می‌دهد از منابع و امکانات محدود می‌توان برای مصارف متعدد و رفع نیازهای گوناگون استفاده کرد.

۱۶- گزینه «۳»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): فردی که برای ارتقای سطح زندگی خانواده‌اش می‌کوشد، همانند کسی که در راه خدا جهاد می‌کند، شایسته تقدیر است.

گزینه (۲): دین اسلام، دینی کامل است که در پی سعادت واقعی و کامل انسان‌ها است و دنیا و آخرت را تأمین مدنظر دارد.

گزینه (۴): اسلام در دسترس نبودن معاش را خطری می‌داند که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند.

۱۷- گزینه «۲»

طبق توضیحات ارائه شده در پاسخ سؤال قبل، خداوند علاوه بر ارتقای معنوی و خداگوئی‌شدن انسان، برای رسیدن به رفاه اقتصادی و مادی نیز اهمیت قائل است و سعادت دنیوی و اخروی را تأمین برای انسان‌ها طلب می‌کند.

۱۸- گزینه «۳»

جامعه‌ای که به دنبال حفظ هویت و استقلال سیاسی و فرهنگی خود است، باید به رشد و پیشرفت اقتصادی به مثابه یکی از مهم‌ترین ابزارها در این مسیر توجه کند.

۱۹- گزینه «۲»

یکی از علل اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در جهان امروز، تأثیر عوامل اقتصادی بر همه جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه - اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی - است.

۲۰- گزینه «۴»

براساس علم اقتصاد، انسان موجودی کمال جو و دارای نیازهای نامحدود است که منابع و ثروت‌های محدود جهان را در اختیار دارد.

۲۱- گزینه «۳»

صرفی نهایی ← مواد غذایی، خوراک و پوشاش	صرفی (در فرضی که مستقیماً مورد استفاده قرار بگیرند).
صرفی سرمایه‌ای ← ساختمن، ماشین آلات	کالا (در فرضی که در چرخه و فرایند تولید قرار بگیرند).
مواد خام اولیه ← خاک، سنگ، چوب و ...	واسطه‌ای
قطعات ← تایر، رادیاتور و ...	کالای مصرفی: مستقیماً و بدون واسطه مورد مصرف خریدار یا مصرف‌کنندگان قرار می‌گیرد.

کالای واسطه‌ای: در جریان تولید کالایی دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

صرفی: مستقیماً مورد استفاده قرار می‌گیرد. (تدريس معلم خدمات به دانش آموزان)

واسطه‌ای: با واسطه در اختیار مردم گذاشته می‌شود. (تدريس معلمی ماهر به معلمان تازهوارد)

کالای واسطه‌ای، مصرف مستقیم ندارد، بلکه در تولید یا تکمیل کالاهای دیگر به کار می‌رود و از این‌رو به آن «تکمیلی» هم می‌گویند. مثل بوق اتومبیل، شماره‌گیر تلفن، چرخ دوچرخه، شیشه عینک و

(صفحه ۲۰)

۲۲- گزینه «۴»

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه (۱): شیشه عینک، کالای واسطه‌ای یا تکمیلی است. نکته اگر طرح سوال، گوجه‌فرنگی یا نخ را به همین صورت ذکر کند، کالای مصرفی موردنظر است.

گزینه (۲): ماشین‌آلات کارخانه‌ای در واقع خودشان کالای مصرفی سرمایه‌ای هستند نه خدمت! / یخچال: کالای بادوام

گزینه (۳): آموزش به آتش‌نشانان جوان، یک خدمت واسطه‌ای یا تکمیلی است.

(صفحه‌های ۲۰ و ۲۱)

۲۳- گزینه «۱»

کالای بادوام مصرفی ← عدم استفاده مستقیم از آن‌ها ← استفاده از خدمات آن‌ها؛ مثل اتومبیل، یخچال و ... کالای سرمایه‌ای ← کالای بادوامی که در فرایند تولید ← توسط بنگاه‌های تولیدی مصرف می‌شود.

(صفحه ۲۰)

۲۴- گزینه «۳»

عبارت مورد سوال در رابطه با کالای واسطه‌ای بیان شده است؛ مانند نخ در تولید فرش یا باطری در تولید ساعت.

(صفحه ۲۱)

۲۵- گزینه «۴»

به کالای بادوامی که در فرایند تولید از سوی نیروی انسانی به کار گرفته می‌شود، کالای سرمایه‌ای می‌گویند؛ مانند اربه‌رقی که جزء ابزارآلات یک نجار به شمار می‌رود.

(صفحه ۲۱)

۲۶- گزینه «۱»

صرف‌کننده، میزان اهمیت کالا را با حساسیت خود نسبت به قیمت نشان می‌دهد. اگر فردی به رغم تغییر زیاد قیمت کالا در بازار، مصرف آن را تغییر ندهد به اصطلاح اقتصادی «کالای ضروری» است (مثل نمک و دارو) و اگر فرد با کوچک‌ترین تغییر در قیمت، مصرف کالایی را تغییر دهد، اصطلاحاً آن کالا، «کالای لوکس و تجملی» نام دارد. با توجه به این تعریف، چون دو عامل قیمت (و تغییر در) مصرف در ضروری یا تجملی بودن کالا اثر ندارند، پس ضروری یا تجملی بودن کالا، مفهوم اقتصادی است. (دو مؤلفه اقتصادی در آن دخیل‌اند).

(صفحه‌های ۲۰ و ۲۱)

۲۷- گزینه «۴»

کالاهای ضروری ← تأمین نیازهای اولیه مصرف‌کنندگان / ماشین‌آلات سنجین کارخانه‌ای، کالاهای سرمایه‌ای هستند.

کالاهای تجملی ← تأمین نیازهای کم‌اهمیت‌تر مصرف‌کنندگان به طوری که حذف این کالاهای از زندگی، خلیل ایجاد نمی‌کند. مثلاً نورافشان (لوستر) و فرش ابریشمی کالاهای تجملی یا لوکس هستند.

یخچال و اجاق‌گاز طبق تعریف کالای بادوام از این دست کالاهای محسوب می‌شوند.

(صفحه ۲۲)

۲۸- گزینه «۱»

متن صورت سوال در واقع تعریف هزینه فرصت یا هزینه فرصت ازدست‌رفته، بیانگر منافعی از گزینه دوم است که با انتخاب گزینه اول، از آن صرف‌نظر کرده‌ایم و به عبارتی آن را از دست داده‌ایم.

(صفحه ۲۲)

۲۹- گزینه «۱»

هزینه فرصت یا هزینه فرصت ازدست‌رفته، بیانگر منافعی از گزینه دوم است که با انتخاب گزینه اول، از آن صرف‌نظر کرده‌ایم و به عبارتی آن را از دست داده‌ایم.

(صفحه ۱۱)

از آن جا که تغییر در اطلاعات، انگیزه‌ها، توانایی‌ها، توزیع برابر یا نابرابر فرصت‌ها، انتخاب‌ها و تصمیمات دیگران و ... در انتخاب‌های انسان تأثیر دارد، علم اقتصاد خود را به مطالعه این موارد نیز موظف می‌داند.

(صفحه ۱۷)

از ویژگی‌های مهم اسلام این است که عبادت را صرفاً به رابطه فرد با خدا محدود نمی‌کند و به همه ارتباطات و پیوندهای افراد با یکدیگر (از جمله روابط اقتصادی) هم رنگ عبادت می‌زند.

(صفحه ۱۷)

اسلام رفع همه نیازهای انسان (از جمله مشکلات و نیازهای مادی) را در گرو عمل به آموزه‌های الهی می‌داند.

(صفحه ۱۸)

کشوری که اوضاع اقتصادی نابسامان دارد نمی‌تواند پابه‌پای سایر کشورها در مسیر پیشرفتی همه‌جانبه حرکت کند. سایر گزینه‌ها درست‌اند.

(صفحه ۱۸)

کالا مفهومی اقتصادی است، بنابراین اشیایی که در بازار، خرید و فروش نمی‌شوند، کالا نیستند.

(صفحه ۹)

انسان موجودی کمال جو است و از طرفی حس سیری‌نایپذیری در او قرار دارد. به همین دلیل با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهایش، احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد، بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد. اگر انسان در نیازهای مادی و حیوانی خود غرق شود، آن‌گاه کمال جویی به نوعی سیری‌نایپذیری تبدیل می‌شود؛ مثل انسان تشنگی که تشنگی خود را با آب دریا برطرف کند که در این صورت تشنگی خواهد شد. پیگیری نیازهای کاذب و یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی، موجب توقف و یا انحطاط انسان می‌شود.

(صفحه های ۱۸ ۱۵)

الف- گزینه (۱): نیازهای انسان نامحدود است. این مسئله صحیح است و صورت سؤال پرسیده کدام مورد «نادرست» است. پس این گزینه را در نگاه اول حذف می‌کنیم. گزینه (۲): کلمه نیست باعث استباشدن جمله است و چون نادرست بودن را از ما خواسته، می‌تواند گزینه صحیح باشد. گزینه (۳): محدود بودن منابع و امکانات با توجه به دانش بشری صحیح است. پس گزینه (۴) هم حذف می‌گردد. گزینه (۴): این که منابع و امکانات محدود نمی‌تواند نیازهای نامحدود انسان را رفع کند صحیح است. لذا باید به انتخاب دست بزنیم و نیازهایمان را اولویت‌بندی کنیم و چون صورت سؤال از ما گزینه نادرست را خواسته این گزینه نیز حذف می‌شود. پس برای صرفه‌جویی در زمان، سراغ ما بقی موارد نمی‌رویم و با بررسی همان مورد اول (یعنی **الف**) به پاسخ می‌رسیم و گزینه «۲» را انتخاب می‌کنیم.

(صفحه ۲۰)

در تهیه سالاد خانگی، گوجه‌فرنگی مستقیماً مورد مصرف قرار می‌گیرد؛ پس کالایی مصرفی است. (حذف گزینه‌های ۲ و ۳). در تولید سس و رب گوجه‌فرنگی، کالایی است واسطه‌ای چون در تولید کالای نهایی به کار می‌رود و مستقیماً توسط مصرف‌کننده به مصرف نمی‌رسد.

سود حاصل از پرورش شتر مرغ سالانه $800 \text{ میلیون} = 1,080,000,000 \times 12 = 9,000,000,000$ سود حاصل از پرورش گاو سالانه

پس پرورش گاو سودآورتر است → هزینهٔ فرصت یعنی چیزی که از دست داده‌ایم (سود حاصل از پرورش شترمرغ) که در اینجا کمتر است.

(صفحه های ۲۰ و ۲۱)

گزینه (۱): کالایی واسطه‌ای، بادوام، ضروری، بادوام سرمایه‌ای ← تجملی ندارد.

گزینه (۲): کالایی بادوام، تجملی، واسطه‌ای، ضروری ✓

گزینه (۳): کالایی بادوام، واسطه‌ای، ضروری، تجملی ندارد.

گزینه (۴): کالایی مصرفی، بادوام، مصرفی، بادوام ← تجملی و ضروری ندارد.

(صفحه ۱۱)

از آن جا که هزینهٔ فرصت از دست‌رفته بیانگر آن چیزی است که از آن صرف‌نظر کردایم، پس بخشی را برای اشتغال نیروی کار انتخاب می‌کنیم که بیشترین صرفه‌جویی را در هزینه‌ها داشته باشد.

(صفحه ۲۱)

دولت، بازیگر کلان در عرصهٔ اقتصادی است و خانواده‌ها، افراد و شرکت‌ها از جمله بازیگران خرد در این عرصه هستند.

(صفحه ۲۱)

در عرصهٔ اقتصاد، افراد، خانوارها، سازمان‌ها و مؤسسات، دولت‌ها و حتی مؤسسات بین‌المللی یا چندملیتی، فعالیت می‌کنند. هر یک از این‌ها، نقش و وظیفه‌ای دارند. افراد، خانواده‌ها یا شرکت‌ها، انواع مؤسسات انتفاعی یا غیرانتفاعی، خیریه‌ها و ... در تولید محصولات و یا مصرف آن‌ها و مبادله با یکدیگر نقش ایفا می‌کنند، این‌ها «بازیگران خرد» اقتصاد هستند. به دولت که برای ایجاد نظم و انتظام و نظارت بر عملکرد اقتصاد یا تأمین برخی نیازهای عمومی (مثل دفاع نظامی) فعالیت می‌کند، «بازیگر کلان» می‌گویند.

(صفحه های ۹ و ۱۰)

به طور طبیعی، اولین مرتبه از نیازهای اولیه زندگی، نیازهای مادی است.

(صفحه ۱۰)

ناشناخته‌بودن بسیاری از ذخایر و نیز محدود بودن دانش بشر موجب محدودیت منابع فراوان روی کره زمین می‌شود و علاوه بر این، استفاده بی‌رویه از این منابع، محدودیت‌ها را بیشتر می‌کند.

انسان در بهره‌برداری از منابع، محدودیت دارد و به عبارتی منابع و امکانات برای انسان‌ها امکان مصرف متعدد به همراه دارد.

این دو محدودیت وضعیتی ایجاد می‌کنند که اقتصاددانان به آن «کمیابی» می‌گویند.

(صفحه های ۱۱ و ۱۲)

ممکن است انسان در تشخیص دقیق منافع و هزینه‌ها اشتباه کرده و انتخاب نادرستی داشته باشد، اما در مورد «روش انتخاب» (هزینه - فایده) هیچ‌گاه اشتباه نمی‌کند.

(صفحه های ۲۱ و ۲۲)

موارد اول و آخر از وظایف سازمان‌های بین‌المللی است و سه مورد دیگر مربوط به مسائل مورد توجه اقتصاددانان است.

(صفحه ۱۲)

۳۸- گزینه «۱»

از آن جا که تغییر در اطلاعات، انگیزه‌ها، توانایی‌ها، توزیع برابر یا نابرابر فرصت‌ها، انتخاب‌ها و تصمیمات دیگران و ... در انتخاب‌های انسان تأثیر دارد، علم اقتصاد خود را به مطالعه این موارد نیز موظف می‌داند.

۳۹- گزینه «۲»

از ویژگی‌های مهم اسلام این است که عبادت را صرفاً به رابطه فرد با خدا محدود نمی‌کند و به همه ارتباطات و پیوندهای افراد با یکدیگر (از جمله روابط اقتصادی) هم رنگ عبادت می‌زند.

۴۰- گزینه «۳»

اسلام رفع همه نیازهای انسان (از جمله مشکلات و نیازهای مادی) را در گرو عمل به آموزه‌های الهی می‌داند.

۴۱- گزینه «۱»

کشوری که اوضاع اقتصادی نابسامان دارد نمی‌تواند پابه‌پای سایر کشورها در مسیر پیشرفتی همه‌جانبه حرکت کند. سایر گزینه‌ها درست‌اند.

۴۲- گزینه «۲»

کالا مفهومی اقتصادی است، بنابراین اشیایی که در بازار، خرید و فروش نمی‌شوند، کالا نیستند.

۴۳- گزینه «۱»

انسان موجودی کمال جو است و از طرفی حس سیری‌نایپذیری در او قرار دارد. به همین دلیل با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهایش، احساس بی‌نیازی به او دست نمی‌دهد، بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد. اگر انسان در نیازهای مادی و حیوانی خود غرق شود، آن‌گاه کمال جویی به نوعی سیری‌نایپذیری تبدیل می‌شود؛ مثل انسان تشنگی که تشنگی خود را با آب دریا برطرف کند که در این صورت تشنگی خواهد شد. پیگیری نیازهای کاذب و یا زیاده‌روی در رفع نیازهای مادی، موجب توقف و یا انحطاط انسان می‌شود.

۴۴- گزینه «۲»

الف- گزینه (۱): نیازهای انسان نامحدود است. این مسئله صحیح است و صورت سؤال پرسیده کدام مورد «نادرست» است. پس این گزینه را در نگاه اول حذف می‌کنیم. گزینه (۲): کلمه نیست باعث استباشدن جمله است و چون نادرست بودن را از ما خواسته، می‌تواند گزینه صحیح باشد. گزینه (۳): محدود بودن منابع و امکانات با توجه به دانش بشری صحیح است. پس گزینه (۴) هم حذف می‌گردد. گزینه (۴): این که منابع و امکانات محدود نمی‌تواند نیازهای نامحدود انسان را رفع کند صحیح است. لذا باید به انتخاب دست بزنیم و نیازهایمان را اولویت‌بندی کنیم و چون صورت سؤال از ما گزینه نادرست را خواسته این گزینه نیز حذف می‌شود. پس برای صرفه‌جویی در زمان، سراغ ما بقی موارد نمی‌رویم و با بررسی همان مورد اول (یعنی **الف**) به پاسخ می‌رسیم و گزینه «۲» را انتخاب می‌کنیم.

۴۵- گزینه «۱»

در تهیه سالاد خانگی، گوجه‌فرنگی مستقیماً مورد مصرف قرار می‌گیرد؛ پس کالایی مصرفی است. (حذف گزینه‌های ۲ و ۳). در تولید سس و رب گوجه‌فرنگی، کالایی است واسطه‌ای چون در تولید کالای نهایی به کار می‌رود و مستقیماً توسط مصرف‌کننده به مصرف نمی‌رسد.

(صفحه ۲۰)